

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з японської філології на тему:
ФІЛОСОФСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Студентки групи Яп 07-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
освітньо-професійної програми:
Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська

Ремізової Ангеліни Миколаївни

Науковий керівник:

канд. псих.наук, доц.

Наумова Юлія Станіславівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЯПОНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ	5
Висновок до розділу I.....	5
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЯПОНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	9
2.1 Вплив китайської, корейської та західної культури.....	9
2.2 Сучасний стан	20
Висновок до розділу II.....	22
РОЗДІЛ III. ФІЛОСОФСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ	24
3.1 Відмінності та спільні риси японської та західної філософської термінології.....	24
3.2 Приклади використання філософських термінів в японській літературі та мистецтві	26
Висновок до розділу III.....	30
ВИСНОВОК	32
АНОТАЦІЯ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Філософія - це дисципліна, яка вивчає фундаментальні питання про сутність людини, світу та їх взаємозв'язок. Філософія має свою власну термінологію, що використовується для позначення понять, які є складовими її теоретичного апарату. Філософська термінологія відрізняється від загальноживаної лексики тим, що має більш точне і спеціалізоване значення.

Філософська термінологія відіграє важливу роль у будь-якій розвинутій мові, включаючи японську, оскільки вона забезпечує точний і специфічний спосіб вираження складних ідей і концепцій. Саме філософія відіграла значну роль у формуванні японської культури, зокрема її мови та літератури. Вплив філософії можна помітити в тому, як японці висловлюють свої думки, їхнє ставлення до життя та природи, а також їхній підхід до соціальних відносин.

Філософія займається фундаментальними питаннями про існування, знання, цінності та етику, а філософська термінологія дозволяє більш тонко та витончено досліджувати ці питання.

Актуальність теми. Дослідження філософської термінології в японській мові забезпечує основу для обговорення та аналізу важливих філософських питань у змістовній формі. Тема може бути корисною для науковців, студентів і всіх, хто зацікавлений у поглибленні свого розуміння філософських ідей Сходу. З іншого боку, філософська термінологія також може часто використовуватись для вираження певного світогляду. Розуміння базової філософської термінології може допомогти кращому розумінню відповідних філософських концепцій та поглядів, а також має сприяти глибшій взаємодії з японською духовною культурою.

Об'єктом вивчення у даній роботі є філософська термінологія в японській мові.

Предметом дослідження є філософська термінологія та особливості її використання.

Мета нашої роботи полягає у виявленні особливостей використання філософської термінології, її розвитку та впливу на японську мову, культуру, літературу.

Досягнення поставленої мети передбачає поставлення таких завдань:

- 1) Дослідити історію формування філософської термінології в японській мові, зокрема, як на неї вплинули буддизм, конфуціанство та інші традиції.
- 2) Дослідити різні концепти та терміни, що вживаються в японській філософії
- 3) Розглянути взаємозв'язок між термінологією та філософськими концепціями в японській мові та їх вплив на японську культуру.

Методами дослідження є описовий та порівняльний.

Наукова новизна теми є досить актуальною в наукових дослідженнях.

Зазначена тема є мало розробленою лінгвістами, тому певний внесок у зазначену проблематику є обумовленим.

Матеріалом дослідження слугували філософська література японською та українською наукова література відповідної тематики.

Практичне значення роботи може становити інтерес для перекладачів та студентів, у яких можуть бути складнощі з розумінням культури японського середовища, що відображається саме в філософських текстах та дискусіях.

РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЯПОНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Японська філософія - це надзвичайно багатогранне явище, яке відображає історичну та культурну різноманітність Японії. У цьому розділі ми розглянемо основні принципи японської філософії, що відображають її унікальність та вагомість для світової культури.

Духовний світ 靈の世界 (reiteki seikai) є однією з найвагоміших складових японської філософії. Культура Японії пов'язана з різноманітними релігійними та духовними традиціями, такими як буддизм, синтоїзм, конфуціанство, таоїзм і т.д. В цих традиціях надається велика перевага розвитку духовності та самопізнанню, що впливає на сприйняття світу та інших аспектів японської культури.

Однією з найвизначніших особистостей, яка зосереджувалась на дослідженні духовного світу у японській філософії, був філософ та психолог Нішіда Кітаро, засновник Кіотської школи. Він славився своїм унікальним філософським підходом, який поєднував елементи східної та західної думки для дослідження природи реальності та особистості. Філософія Нішіди була спрямована на концепцію 場所 (basho, означає "місце" або "розташування"), яка стосується взаємозалежної та постійно мінливої природи реальності. Він переконував, що «я» та «світ» не є окремими сутностями, а складовими частинами однієї реальності, що взаємодіють та залежать одна від одної (джерело: John C. Maraldo, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2005).

Ще одним важливим принципом японської філософії є гармонія з природою 自然との調和 (shizen to no chōwa). У японській культурі природа розглядається як божество, з яким людина повинна жити у гармонії та поважати його закони та принципи. Японці поважають природу та намагаються жити з нею в гармонії та взаємодії, а не протиставляти собі.

Одним із найвідоміших японських філософів, який досліджував концепцію «гармонії з природою», є Масанобу Фукуока. Фукуока був фермером і філософом,

який розробив систему природного землеробства, 自然農 (zen noh) що означає «природне землеробство» або «землеробство в гармонії з природою». Його підхід підкреслював важливість працювати в гармонії з природою, а не намагатися домінувати та контролювати її. Філософія Фукуоки викладена в його книзі «Революція однієї соломинки», яка вперше була опублікована японською мовою в 1975 році, а потім перекладена англійською. У цій книзі Фукуока описує свій метод ведення сільського господарства, який передбачає мінімальне втручання та порушення природного середовища. Він наголошує на важливості спостерігати за природою та навчатися у неї, а також працювати з нею, а не проти неї (джерело: Korn L. One-Straw Revolutionary: The Philosophy and Work of Masanobu Fukuoka. —, 2015; інтернет ресурс Matrix, революція однієї соломинки, 2023)

Естетика 美学 (bigaku), як відомо, є невід'ємною частиною японської філософії, і вона відображає важливість зовнішньої краси та гармонії. Загальновідомо, що японська естетика відрізняється своїм унікальним сприйняттям краси та форм, що базується на декількох принципах, зокрема на простоті, природності, ритмі та балансі. І не тільки в мистецтві, а й в архітектурі, а також у повсякденному житті японці активно використовують ці принципи.

Досліджував естетику в японській філософії Вацудзі Тецуру. На його думку, естетика — це не просто питання індивідуального смаку чи уподобань, а глибоко вкорінене в соціальних і культурних нормах. Вацудзі стверджував, що наше почуття краси та естетики формується нашою взаємодією з іншими та нашим досвідом навколишнього світу (Robert Carter, Erin McCarthy, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2004).

Імпровізація та спонтанність теж є досить важливими. Японці, на відміну від багатьох інших культур, ставляться до життя з гнучкістю та відкритістю, уникаючи строгих правил та протоколів. І цей принцип також відображається в японському мистецтві. Митець може змінювати свої плани в залежності від ситуації та настрою,

що дозволяє створювати щось непередбачуване та унікальне. Це відображає не тільки японський стиль життя, а й його менталітет.

В японській філософії, приділяється велике значення скромності та простоті, яка відображається через концепцію "малого". Це означає, що у японців відсутність бажання бути помітними та гучними є відзначним. Їм притаманна економія висловлювань, що знаходить відображення в мистецтві, де фокус зосереджений на найдрібніших деталях та простоті форм.

Взаємозалежність, яка передбачає, що японці ставлять колективні інтереси вище індивідуальних, теж немало важлива. Вони глибоко переконані в тому, що кожен член групи повинен відповідати за успіх всієї команди. Цей принцип переважає в японському бізнесі, де співпраця та колективна робота є ключовими для досягнення успіху. Отже, в японській культурі зосередження на дрібних деталях та взаємозалежності є визнаними принципами, які сприяють досягненню успіху та розвитку як індивідуумів, так і груп.

Окрім цього, японська філософія містить принципи глибокого шанування старших та покірності, що відображає важливість громадянських та соціальних відносин у японському суспільстві. Ці принципи пов'язані з культурою, яка визнає важливість колективізму та взаємодії з оточуючими людьми.

В японській філософії є висловлювання, які не передають точний зміст, але застосовуються з метою відтворення відтінків емоцій та думок.

Висновки до розділу I

В цьому розділі ми дізнались, що японська філософія є багатограним явищем, що відображає історичну та культурну різноманітність Японії. Ми розглянули основні принципи японської філософії, зокрема поєднання протилежностей, духовність, гармонію з природою, естетику, імпровізацію та спонтанність. Принципи японської філософії відображають важливість культурної та соціальної спадщини для японського народу. Також нам стало зрозуміло, що ці

принципи відображають унікальність та вагомість японської філософії для світової культури.

Вивчення японської філософської термінології та розуміння культури для перекладачів є важливим завданням. Ми зрозуміли загальне уявлення про основні принципи японської філософії та важливість культурних традицій та духовності для сприйняття світу.

Отже, японська філософія відображає багату та різноманітну культуру, що має вплив на розвиток японського мистецтва, архітектури, технологій та соціальних відносин.

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЯПОНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1 Вплив китайської, корейської та західної культури

Історія філософської термінології в японській мові сягає періоду Нара (710-794) і Хейан (794-1185), коли Японія вперше познайомилась з філософськими та релігійними ідеями Китаю та Кореї. Протягом століть японська філософія виробила власний унікальний словниковий запас і поняття під впливом місцевого синтоїзму, буддизму, конфуціанства та західної філософії. (Stanford Encyclopedia of Philosophy)

На японську філософську термінологію з давніх часів вплинули філософські та релігійні ідеї Китаю та Кореї. Деякі з найдавніших японських філософських термінів походять з китайських і корейських джерел, наприклад :

Концепція 道 do в японській філософській термінології пов'язана з традиційною японською релігією шінтоїзмом і даосизмом. Вона означає "шлях", "правдивий шлях" або "правдиву реальність", і є фундаментальним принципом багатьох аспектів японської культури та філософії. Одним з головних джерел, пов'язаним з концепцією "до" є книга 道德經 або "Книга Дао і Добра" (Тао Те Чинг), яка є однією з основних текстів даосизму. Ця книга була написана філософом Лао-цзи в 6-5 столітті до нашої ери. В японській традиції "до" також пов'язане з концепцією 結縁 ketsui, що означає "зв'язок долі". Тут віриться, що кожна людина має особливу роль у житті інших людей, і що всі люди пов'язані між собою "кецуй". Концепція "до" також пов'язана зі сферою мистецтва, де вона може відображатися як глибока гармонія між людиною та світом.

Наприклад, у Японії існує поняття "гіри" (義理) або "правильного шляху", який відображає ідею про те, що кожна людина повинна діяти відповідно до свого місця в суспільстві та своїх обов'язків.

Загалом, концепція "до" є фундаментальним принципом багатьох аспектів японської культури та філософії. Вона відображає ідею про те, що важливіше не тільки досягнення певної мети, але й сам процес досягнення цієї мети, який повинен бути здійснений у гармонії зі світом.

Вплив китайської думки на японську філософію також можна побачити в прийнятті таких понять, як «Інь» (陰) і «Ян» (陽) з даосизму, а також у використанні конфуціанських ідей, таких як «п'ять відносин» (у лунь), для опису соціальних ролей і зобов'язань. У-Лунь, як одна з головних шкіл буддизму, мала вплив на розвиток буддистської філософії в Японії. В японській філософії школа У-Лунь відома як Ріссю (яп. 理趣), що означає "захоплення теорією". Ріссю була однією з головних шкіл буддизму, яка з'явилася в Японії в період Камакура (1185-1333). (джерело: Matsuo K. A history of Japanese Buddhism, 2007)

Ще наприклад, багато японських філософських термінів базуються на китайських ієрогліфах, які були запозичені разом з ідеями, які вони представляють. Японське слово 仏陀 «Будда», що походить від китайського слова «Фо» (佛).

Розглянемо п'ять основних джерел японської філософії:

- 1 . 神道 (shinto) Синто
- 2 . 儒教 (jukyō) Конфуціанство
3. 仏教 (bukkyō) Буддизм
4. 西洋哲学 (seiyō tetsugaku) Західна філософія
5. 武士道 (bushidō) Бусідо (Шлях воїна)

Синтоїзм, місцева релігія Японії, справила значний вплив на японську філософську термінологію. Вона ґрунтується на ідеї взаємозв'язку природи та божественного. Ця філософія вплинула на те, як японці розуміють навколишній світ, зокрема на підхід до мови та спілкування. Наприклад, концепція おもてなし

(Omotenashi) японського духу гостинності — глибоко вкорінена у філософії синтоїзму та відображена в тому, як японці спілкуються та взаємодіють з іншими. Деякі ключові терміни включають Камі (神), який відноситься до божественних духів, яким поклоняються в синтоїзмі, і Харай (祓い), який відноситься до ритуалів очищення, які виконуються в синтоїзмі.

神社 (jinja): це синтоїстський храм, куди віруючі йдуть, щоб віддати шану камі. Він може варіюватися за розміром від невеликих придорожніх храмів до великих складних споруд, як-от знаменитий Ізумо Тайша в префектурі Сімане.

神社に行ってお守りを買った。

(jinja ni itte omamori wo katta)

Я пішов до храму і купив талісман.

Міко (巫女): синтоїстські жриці, які служать у дзіндзя. Вони виконують різні ролі, включаючи молитви та виконання священних танців.

私は神社の巫女になりたいです。

(Watashi wa jinja no miko ni naritai desu.)

Я хочу стати священницею у храмі.

Торії (鳥居): це традиційні ворота, які позначають вхід до синтоїстського храму. Вони часто пофарбовані в яскраво-червоний або помаранчевий колір і їх можна знайти по всій Японії.

鳥居は神社の入り口に立っています。

(Tori-i wa jinja no iriguchi ni tatte imasu.)

Ворота торії стоять на вході до шинтоїстського храму.

Омамори (御守り): це невеликі захисні амулети, які продаються в синтоїстських і буддистських храмах по всій Японії. Вважається, що вони приносять удачу і захист власнику.

御守りを買って、試験に受かるように祈った。

(Omamori o katte, shiken ni ukaru yō ni inotta.)

Я купив омаморі та помолився, щоб здати іспит.

Ема (絵馬): це маленькі дерев'яні таблички, на яких віруючі можуть написати свої молитви чи побажання та залишити їх у синтоїстському храмі. Вважається, що камі отримують повідомлення і виконують молитву.

絵馬を奉納すると、その願いが叶うと信じられている。

(Ema o hōnō suru to, sono negai ga kanau to shinji rarete iru.)

Вірять, що якщо віддати на молитву ему, то бажання збудуться.

Кагура (神楽): це традиційний синтоїстський танцювальний і музичний спектакль, який виконується на фестивалях дзіндзя та інших важливих подіях. Кажуть, що танець є способом вшанувати камі та попросити їхнього благословення.

神楽の演目には、獅子舞や狂言などがあります。

(Kagura no enmoku ni wa, shishimai ya kyōgen nado ga arimasu.)

У репертуарі кагури є вистави, такі як танець лева та вистава кьоген.

Сінбуцу-сюго (神仏習合): стосується практики поєднання синтоїстських і буддистських вірувань і практик. Це було звичайною практикою в Японії до Реставрації Мейдзі наприкінці 19 століття, коли дві релігії були офіційно розділені.

神仏習合の影響が見られる寺社は日本各地にあります。

(Shinbutsu shūgō no eikyō ga mi rareru jisha wa nihonkakuchi ni arimasu)

Храми та святині, де можна побачити вплив релігійного синкретизму, розкидані по всій Японії.

Місогі (禊): це синтоїстська ритуальна практика очищення, яка передбачає стояння під водоспадом або обливання водою для очищення тіла та розуму.

多くの人々が、禊を通して心身を浄化することを望んでいます。

(Ōku no hitobito ga, misogi o tōshite shinshin o jōka suru koto o nozonde imasu.)

Багато людей сподіваються очистити свій розум і тіло за допомогою ритуалу Місогі.

Ябусаме (流鏑馬): це традиційна японська практика стрільби з лука, яка виникла в синтоїстських ритуалах. Стрільці їздять верхи та стріляють стрілами по мішенях, скачучи по трасі.

岩手県には、流鏑馬が行われる町がたくさんあります。

(Iwate-ken ni wa, yabusame ga okonawareru machi ga takusan arimasu.)

У префектурі Івате багато міст, де проводяться змагання зі стрільби з коня з лука.

Буддизм з'явився в Японії в 6 столітті та мав глибокий вплив на японську філософію та термінологію.

Багато ключових понять японської філософії, такі як непостійність 無常 (mujo), недUALьність 不二 (fuji) і порожнеча 空 (kuu), сягають корінням у буддистську думку. Крім того, багато японських філософських термінів, зокрема «саторі» (悟り), що стосується досвіду просвітлення, Бодхісаттва (菩薩), що стосується істоти, яка досягла просвітлення, але вирішила залишитися у світі, щоб допомагати іншим і також «дзадзен» (座禪, рідше, але правильно 坐禪 або 坐禪, «сидяча медитація»), запозичені з буддійської термінології.

Відповідно до Стенфордської енциклопедії філософії, «буддизм був головною інтелектуальною та культурною силою в Японії, глибоко сформувавши мову, концепції та практику японської філософії» (джерело: Stanford Encyclopedia of Philosophy).

Розглянемо ще деякі основні поняття, які широко використовуються у

Дзадзен (坐禪) медитативна практика, яка є центральною для дзен-буддизму.

Це передбачає сидіння в певній позі та зосередження на диханні для досягнення стану спокою та ясності.

Саторі (悟り) Раптове пробудження або досвід просвітлення, який може статися під час дзен-медитації або інших духовних практик. Його часто описують як момент глибокого проникнення та розуміння.

Енгі (緣起) центральна концепція буддизму, яка пояснює, як усі явища виникають у залежності від інших явищ. Його часто зображують у вигляді колеса з дванадцятьма ланками, що представляють ланцюг причинності.

Джірікі (自力) Самовлада, або ідея, що люди мають силу досягти просвітлення власними зусиллями та практикою. Воно протиставляється тарікі, або іншій силі, яка підкреслює опору на зовнішні сили, такі як Будда чи вчитель.

Аміда Ньорай (阿弥陀如来) центральна фігура буддизму Чистої Землі, який, як вважають, пропонує спасіння тим, хто повторює його ім'я з вірою та відданістю. Його часто зображують як ніжну, співчутливу фігуру, яка приймає всіх істот у свою Чисту землю.

Бодхісаттва 菩薩 (ぼさつ) істота, яка йде шляхом до просвітлення і клянеться допомогти всім істотам досягти звільнення. Бодхісаттви часто зображуються співчутливими та безкорисливими, і їх шанують у багатьох галузях буддизму.

Буддизм Нічірен 日蓮宗 (Nichirenshū) гілка буддизму, яка наголошує на співі Сутри Лотоса як на засобі досягнення просвітлення в цьому житті. Він був заснований монахом Нічіреном у Японії 13 століття.

Татхагата 如来 (вимовляється як пуогаі): термін, який використовується для позначення Будди, що означає «той, хто пішов таким чином». Він використовується

для вказівки на те, що Будда подолав усі концепції та обмеження та досяг просвітлення.

Дзен: гілка буддизму, яка наголошує на безпосередньому досвіді реальності та використанні медитації як засобу досягнення просвітлення. Він походить з Китаю і був привезений до Японії в 12 столітті.

Каннон: бодхісаттва, пов'язаний зі співчуттям і милосердям, якому широко поклоняються в Японії. Каннон часто зображується з кількома руками або головами, що символізує здатність дотягнутися до всіх істот і полегшити їхні страждання.

Конфуціанство було представлено в Японії в 5 столітті, і воно також мало вплив на японську філософську термінологію. Деякі ключові конфуціанські терміни включають 君子 (kunshi) джентельмен, що позначає людину з благородним характером, і 礼 (rei) етикет, що стосується належного способу поведінки в суспільстві. Іншим прикладом важливості конфуціанства для сучасної Японії є сучасне слово для коледжу або університету, дайгаку 大学 є натяком до назви першої з чотирьох книг неоконфуціанства, Дахуе 大學 (китайською Велике навчання), текст, який сприймався як шлях до навчання для дорослих. (джерело: Heisig J. W., Kasulis T. P., Maraldo J. C. Japanese philosophy: a sourcebook, 2011)

五倫 (goron): цей термін відноситься до «п'яти стосунків» у конфуціанстві, які є стосунками між правителем і підданим, батьком і сином, чоловіком і дружиною, старшим братом і молодшим братом, другом і другом. (джерело: Стенфордська енциклопедія філософії)

仁義 (jingi): цей термін стосується чеснот доброзичливості та праведності в конфуціанстві, які наголошують на моральній та етичній поведінці. (джерело: Стенфордська енциклопедія філософії)

孝 (Kō): цей термін відноситься до чесноти «синівської шанобливості» в конфуціанстві, яка наголошує на повазі до своїх батьків і предків. (джерело: Стенфордська енциклопедія філософії)

修身 (Shūshin): цей термін стосується «самовдосконалення» в конфуціанстві, яке підкреслює важливість особистого розвитку, морального виховання та самовдосконалення. (джерело: Стенфордська енциклопедія філософії)

Західні ідеї та термінологію Японія почала приймати починаючи з кінця 19 століття з реставрації Мейдзі. Це призвело до введення нових філософських термінів, таких як 民主主義 (Minshu shugi) демократія і 人權 (Jinken) права людини.

До цього часу японські філософські концепції в основному виражалися через китайську мову та конфуціанство. Однак із впровадженням західних ідей і філософії довелося створити нові поняття та терміни, щоб виразити ці ідеї японською мовою.

Одним із прикладів впливу Заходу на японську філософську термінологію є термін 民法 Minpō, що означає «приватне право» або «цивільне право». Цей термін був створений наприкінці 19 століття для перекладу західного поняття «цивільне право», якого не було в традиційній японській правовій думці.

Іншим прикладом є термін 教養 Kyōyō, що означає «освіта». Цей термін був створений на початку 20 століття для перекладу західного поняття «освіта», якого не було в традиційній японській освіті.

Окрім створення нових термінів, вплив Заходу також призвів до переосмислення традиційних японських філософських концепцій у світлі західних ідей. Наприклад, поняття 杖道 jōdo (дзьодо) яке спочатку стосувалося Чистої землі буддизму, було переосмислено японським філософом Нішідою Кітаро як трансцендентну сферу, подібну до західної ідеї абсолюту.

Цей вплив можна побачити у прийнятті західних філософських концепцій і термінології, які були перекладені на японську мову і використовувалися для опису та аналізу японської культури та суспільства.

Одним із прикладів цього впливу можна побачити прийняття терміну 個人主義 (kojin shugi) «індивідуалізм» наприкінці 19 століття. Цей термін був введений в Японії вченими, які навчалися в Європі та Америці, і він використовувався для опису західного акценту на індивідуальних правах і автономії. Цей термін був швидко прийнятий японськими інтелектуалами, які використовували його для критики традиційного японського акценту на соціальній гармонії та ієрархії.

Іншим прикладом є прийняття терміну 存在主義 (sonzai shugi) «екзистенціалізм» у середині 20 століття. Цей термін був введений в Японії вченими, які навчалися в Європі, зокрема у Франції, де екзистенціалізм виник як популярна філософська течія. Японські вчені переклали та адаптували концепції екзистенціалізму, щоб описати унікальні виклики, з якими зіткнулося японське суспільство в післявоєнну еру.

Незважаючи на цей значний вплив, японська філософія також зберегла міцну традицію корінних понять і термінології, таких як 侘寂 wabi-sabi (самотність) і 無 常 mu («ніщо» або «порожнеча»).

自由主義 (Jiyuu Shugi) лібералізм: цей термін відноситься до політичної філософії, яка наголошує на індивідуальній свободі, рівності та захисті прав особи.

実存主義 (Jitsuzon Shugi) екзистенціалізм: цей термін відноситься до філософії, яка наголошує на індивідуальному існуванні, свободі та виборі, часто всупереч абсурду чи відчаю

ニヒリズム (Nihilizumu) нігілізм: цей термін означає віру в те, що життя позбавлене сенсу чи цінності, що часто призводить до почуття відчаю чи апатії.

ユートリタリアニズム (Yūtiritarianizumu) — утилітаризм: цей термін відноситься до етичної теорії, яка наголошує на максимізації щастя чи задоволення для найбільшої кількості людей.

倫理学 (Rinrigaku) етика: цей термін відноситься до розділу філософії, який має справу з моральними принципами та цінностями.

形而上学 (Keijijou-gaku) метафізика: цей термін відноситься до розділу філософії, який має справу з природою реальності, існування та Всесвіту.

心身二元論 (Shinshin nigenron) дуалізм розуму й тіла: цей термін стосується точки зору, згідно з якою розум і тіло є окремими й різними сутностями, причому розум є нефізичним, а тіло — фізичним.

經驗論 (Keiken-ron) емпіризм: цей термін відноситься до філософської теорії, згідно з якою знання походять переважно з чуттєвого досвіду.

論理学 (ronrigaku) логіка: цей термін відноситься до галузі філософії, яка має справу з міркуваннями та аргументацією. Джерело: Стенфордська енциклопедія філософії.

実在論 (Jitsuzai-ron) онтологія: цей термін відноситься до розділу філософії, який має справу з природою існування та реальністю.

Філософія бусідо є справжнім гібридом конфуціанства, буддизму, синто та європейського походження. Ідеологічно вона стверджувала, що це філософія японського народу, що сягає корінням у давні часи, але її походження явно походить з дев'ятнадцятого століття. Однак через його гібридність його історія була прихована, а його принципи були сформульовані в термінах, які вважалися традиційними, але часто додавали нюансів, яких вони не мали раніше. Отже, бусідо було майже непроникним для філософської критики, особливо коли воно було захищене урядовою цензурою та інституціоналізовано в обов'язковій національній навчальній програмі для дітей шкільного віку під назвою «Національна мораль». У

важливому сенсі це зовсім не філософська течія, яку можна порівняти з іншими, але її вплив не слід забувати, оскільки вона вплинула на течію (і застій) інших течій у першій половині двадцятого століття. Це підводить нас до огляду вирів і перехресних течій п'яти потоків в історії Японії.

義 (gi) - Правосуддя або справедливість, наявність сильного почуття справедливості є найсильнішою чеснотою бусідо.

勇氣 (yuuki) - Мужність - це не здатність подолати страх, а скоріше судження про те, що щось інше важливіше за страх.

忠義 (chuyugi) - В бусідо вірність є однією з найважливіших чеснот.

名譽 (meiyo) - Честь є основою бусідо, а самурай без честі - ніщо.

現在 (genzai) - У бусідо життя в теперішньому моменті вважається важливішим, ніж роздумування про минуле чи хвилювання про майбутнє.

尊敬 (sonkei) — Самураї повинні були виявляти повагу до кожного, з ким вони стикаються.

自制心 (jiseishin) - Самодисципліна та самоконтроль необхідні для збереження спокійного та ясного розуму.

卓越 (takuetsu) – Бусідо заохочує прагнення до досконалості в усіх сферах, від бойових мистецтв до поезії та чайної церемонії.

簡素 (kanso) - Простий і ощадливий спосіб життя є однією з важливих цінностей Бусідо.

謙虚 (kenkyou) - Смиренність вважається важливою в Бусідо, оскільки вона уникає переоцінки власних здібностей і виявляє повагу до інших.

2.2 Сучасний стан

В останні роки зростає інтерес до розробки більш стандартизованого та систематизованого підходу до японської філософської термінології, особливо в галузі порівняльної філософії.

Використання сучасної японської філософської термінології є сферою, що розвивається і відображає постійний розвиток японської філософської думки. Він включає створення нових термінів, адаптацію західної філософської термінології до японського контексту та вдосконалення традиційної японської філософської термінології. Одним із прикладів створення нових термінів є поняття 共生 kyosei (співіснування, симбіоз), яке виникло у 1980-х роках як японський переклад англійського терміну «співіснування». Концепція 共生 kyosei відображає японський підхід до соціальних та екологічних питань і з тих пір була прийнята в глобальних дискусіях щодо сталого розвитку та відповідальної ділової практики. Іншим прикладом є використання терміну 世界論 seikai-ron («світогляд» або «теорія світу») опису світової філософії, галузі дослідження, яка прагне включити незахідні філософські традиції в глобальний філософський дискурс. Використання 世界論 seikai-ron відображає зростаючий інтерес Японії до залучення філософських традицій з усього світу (джерело: 朱京偉. 明治期における近代哲学用語の成立: 哲学辞典類による検証, 2002)

Далі з сучасних термінів розглянемо такі:

"ビジョン" (vision) - термін, який використовують для опису візуальної інформації, яка передається людським зором. Цей термін використовується в філософії сприйняття та психології.

"キャッチホール" (catchall) - термін, який використовують для опису концептуального каркасу, який може включати різні типи об'єктів. Цей термін використовується в аналітичній філософії.

"プロセス哲学" (process philosophy) - термін, який використовують для опису філософської школи, яка вважає, що реальність складається з процесів, а не з індивідуальних об'єктів. Цей термін використовується в контексті американської філософії.

"無我" (muga) - термін, що вказує на відсутність якої-небудь індивідуальної, постійної та незмінної ідентичності. Цей термін часто використовується в контексті буддистської філософії.

"場" (ba) - термін, який описує особливу японську концепцію простору, яка включає в себе взаємодію між людьми, речами та середовищем. Цей термін використовується в соціальній та культурній філософії.

Нарешті, вдосконалення традиційної японської філософської термінології є постійним процесом. Вчені продовжують досліджувати та інтерпретувати класичні тексти та розвивати глибше розуміння традиційних понять, таких як 建前 *tatemaе* (публічне обличчя) і 本音 *honne* (приватна правда). В той же час вони прагнуть зробити ці концепції актуальними для сучасних проблем і дискусій.

Загалом використання сучасної японської філософської термінології відображає постійну еволюцію японської філософської думки та її залучення до глобального філософського дискурсу.

Далі розглянемо сучасні проблеми, які стосуються використання термінології в японській філософії.

Одна з основних проблем - відсутність стандартизації термінології, що призводить до непорозумінь та плутанини. Різні філософи та школи використовують

однакові терміни з різним значенням або різні терміни для опису однієї концепції, що ускладнює ефективне спілкування між вченими та студентами.

Ще одна проблема полягає у впливі західної філософії на японську термінологію. Після реставрації 明治 Meiji («освічене правління» або «освічений уряд») наприкінці 19 століття західні поняття та мова почали впливати на японську філософію, що може призвести до додаткових непорозумінь та плутанини. Деякі терміни можуть бути важкими для зрозуміння для тих, хто не знайомий з японською мовою та культурою, що ускладнює вивчення японських ідей та текстів філософії для вчених та студентів, які не є японцями.

Японська мова постійно розвивається, тому для опису нових ідей та концепцій створюється нова термінологія. Це може ускладнювати розуміння найновішої термінології, особливо для тих, хто не має глибоких знань японської культури.

Культурні відмінності також можуть бути складними для розуміння термінології філософії. Японська термінологія часто базується на японських культурних традиціях. Це особливо стосується японської філософської термінології, оскільки її зміст може бути глибоко вкорінений у культурні практики та традиції, що не є зрозумілими для тих, хто не має достатнього досвіду у цих областях.

Використання японської філософської термінології може створювати виклики, які варто враховувати при спілкуванні між представниками різних культур та мов. Для ефективного спілкування необхідно бути обізнаним у культурних відмінностях, знати стандартизовану термінологію та розуміти зміст термінів, що використовують відповідні філософські школи.

Висновки до II розділу

У ході дослідження розвитку японської філософської термінології було з'ясовано, що ця термінологія розвивалася відповідно до історії та культури Японії, та що вона сильно вплинула на формування японської філософської традиції. Було висвітлено основні філософські поняття, які були сформовані в Японії. Виявилось, що ці поняття не мають прямого еквівалента в західній філософії, і вони є унікальними для японської філософської думки.

Було проаналізовано також вплив західної філософії на розвиток японської термінології, і було показано, що західна філософія сильно вплинула на формування сучасної японської філософської термінології.

Отже, можна зробити висновок, що японська філософська термінологія має багату історію та культурну спадщину, яка сильно вплинула на формування японської філософської традиції. Також було показано, що західна філософія вплинула на формування сучасної японської філософської термінології, що свідчить про важливість взаємодії між культурами та філософськими традиціями.

РОЗДІЛ III. Філософська термінологія в японській мові

3.1 Відмінності та спільні риси японської та західної філософської термінології

У японській та західній філософії відзначаються певні відмінності та спільні риси в термінології. Основна відмінність виникає в тому, що західна філософія відокремилася від релігії, тоді як в японській філософії релігія є невід'ємною складовою філософського світогляду.

У західній філософії людина часто розглядається як індивідуум, відокремлений від інших людей, в той час як в японській філософії людина є частиною більшої групи або спільноти. Така концепція людини заснована на ідеї про важливість гармонії між людьми та їх відчуженням, що відбулося відображення в багатьох японських культурах.

Підхід до моралі в західній та японській філософії має свої особливості. Одночасно, у західній філософії мораль розглядається через призму добра та зла, тоді як у японській філософії частіше акцентується на гармонії та балансі.

Також відмінністю між японською та західною філософською термінологією є підхід до часу та існування. В японській філософії поняття часу більше пов'язане зі зміною стану речей, а не з послідовністю моментів в часі. Так, наприклад, у термінології зен-буддизму існує поняття "сансара", яке описує постійний цикл народження, смерті та переродження в іншу форму, а також поняття "самадхі", яке вказує на стан медитації, коли час існує як єдиний момент.

Самадхі - це стан єдності з усім існуючим, коли час стає нескінченним моментом"

私はサマデーを深めるために、毎日座禅を行っています。

(Watashi wa samadhi-wo fukameru tame ni, mainichi zazen-wo okotteimasu.)

Я щоденно практикую зазен, щоб поглиблювати свій стан самадхі.)

Іншою відмінністю є підхід до поняття "я". У західній філософії поняття "я" часто розглядається як індивідуальний елемент, що стоїть окремо від інших, тоді як у японській філософії поняття "я" частіше розглядається як частину колективу. В японській культурі та філософії підхід до колективу є надзвичайно важливим, і це відображається у термінах, які використовуються.

Амае - це поняття, що описує взаємозв'язок між людьми, які мають спільний досвід та відчуття, і зображається у взаємних відносинах між ними"

彼女は甘えがちで、いつも彼氏に何かしてもらおうとする。

(Kanojo wa amaegachi de, itsumo kareshi ni nanika shite moraou to suru.)

Вона схильна до амае та завжди намагається змусити свого хлопця зробити щось для неї.

Ще однією відмінністю є підхід до природи та навколишнього середовища. У західній філософії природа та навколишнє середовище часто розглядаються як окремі елементи, що існують окремо від людини, тоді як у японській філософії людина та природа є нерозривно пов'язаними та взаємодіють між собою.

Ма (間) - це поняття, яке використовується в японській культурі та філософії, щоб описати простір між об'єктами та елементами, який є не менш важливим, ніж самі об'єкти"

彼女との間には何かずっと続くものがある。

(Kanojo to no ma ni wa nanika zutto tsuzuku mono ga aru.)

Між нами є щось, що триватиме довго.

Тим не менше, в японській та західній філософії є багато спільного в питаннях етики. Обидві традиції вивчають, як треба поставити етику до людини в суспільстві та до інших людей.

Поняття істини є місцем для філософської думки і в японській, і в західній філософії. Обидві традиції досліджують питання про те, що є істинним, як це можна знайти та як це може бути передане іншим людям.

Метафізичні питання, такі як природа реальності, причинно-наслідкові зв'язки та поняття буття, є також об'єктом інтересу японської та західної філософії.

3.2 Приклади використання філософських термінів в японській літературі та мистецтві

Моно но аваре (物の哀れ): цей термін стосується пафосу речей і швидкоплинності життя. Воно часто використовується в японській літературі, щоб передати відчуття меланхолії або туги.

У романі XIX століття «Кокоро» Нацуме Сосекі головний герой розмірковує про гірко-солодку красу життя: «Справа не в тому, що нам залишається жити мало, а в тому, що ми витрачаємо його багато. Життя досить довге, і досить щедрю суму було надано нам за найвищі досягнення, якби все це було добре інвестовано. Але коли вона витрачається на бездумну розкіш і витрачається на непотрібну діяльність, остаточне обмеження смерті змушує нас усвідомити, що це помер, перш ніж ми зрозуміли, що це минає».

У хайку Йоси Бусона швидкоплинність життя часто виражається через образи природи. Наприклад:

«Зимова самота -
на голій гілці
ворона сіла».

Муджьо (無常): Цей термін відноситься до непостійності всього суцього і тісно пов'язаний з буддійським поняттям «анікча».

Це поширена тема в японській літературі та мистецтві, її можна побачити в хайку Мацуо Басьо. Одним із прикладів є такий вірш:

«Зимова самота -
в одноколірному світі
шум вітру».

У класичному японському романі «Книга-подушка» Сей Шонагона непостійність життя виражається через красу вишневого цвіту: «У тіні вишневого цвіту немає чужого».

У поезії Сайго, буддистського ченця та поета XII століття, швидкоплинність існування є постійною темою. Наприклад:

«Як роса, що прилипає до трави
На світанку, так коротко
Те, що ми цінуємо, минає
І залиш нам лиш горе».

Вабі-сабі (侘び寂び): Цей термін стосується краси недосконалості, простоти та плину часу.

У чайній церемонії концепція вабі-сабі часто виражається через використання простого, сільського посуду та оцінку недоліків. Наприклад, чаван (чайна чаша) з тріщинами або шорсткою текстурою може цінуватися за його унікальний характер і відчуття історії, яке воно передає.

У традиційному японському мистецтві кінцугі зламаної кераміки ремонтують золотим або срібним лаком, підкреслюючи красу недоліків і ідею, що «розбиті речі є кращими, тому що вони зламані».

Ма (間): Цей термін відноситься до простору між об'єктами, а також може перекладатися як «інтервал» або «пауза».

В архітектурі Кензо Танге використання ма є важливим аспектом його філософії дизайну. Наприклад, у Меморіальному музеї миру в Хіросімі порожній простір між будівлями використовується для створення відчуття благоговіння та споглядання.

У музиці Тору Такеміцу концепція ма виражається через використання тиші та пауз. Наприклад, у його творі «Заклинання дощу» звук крапель дощу перемежується моментами тиші, створюючи відчуття тиші та роздуми.

Юген (幽玄): Цей термін означає глибоке таємниче почуття краси, яке часто асоціюється зі світом природи. Це поширена тема японської поезії та живопису.

У знаменитому хайку Йоси Бусона концепція юген виражена через таємниче відчуття краси в природному світі:

«Зимова самота –
в одноколірному світі
шум вітру».

У п'єсі Но «Сумідагава» юген використовується для передачі почуття глибокого смутку та духовної трансформації. П'єса розповідає історію скорботної матері, яка зустрічає мандрівного ченця та переживає одкровення, яке приносить їй спокій.

Ікі (粋): Цей термін відноситься до вишуканого почуття стилю, елегантності та вишуканості. Його часто асоціюють з культурою періоду Едо (1603-1868) і виражають у різних формах мистецтва, таких як мода, архітектура та література.

У романі «Повість про Гендзі» Мурасакі Сікібу концепція ікі виражена через описи вишуканої моди та стилю життя аристократії. Наприклад, наступний уривок описує красу жіночого вбрання:

«Візерунки не були сміливими, але в них була м'яка гармонія, а кольори змішувалися настільки ідеально, що не було відомо, де закінчується один і починається інший».

У мистецтві укійо-е ікі часто виражається через зображення модних куртизанок і акторів у елегантному вбранні. Одним із прикладів є принт «Красуня, яка озирається» Кітагави Утамаро, на якому зображена молода жінка, яка дивиться через плече зі стриманим виразом.

Енсо (円相): Цей термін відноситься до кола або кільця, яке часто використовується як символ просвітлення, всесвіту або нескінченності. Це поширена тема в дзен-буддизмі та японській каліграфії.

У «Інструкціях для тензо» майстра дзен Догена енсо використовується як метафора для буддійської концепції порожнечі: «Тензо має утворювати коло енсо таким чином, щоб воно не було занадто квадратним і не надто круглим. , не надто симетричний і не надто неправильний».

У каліграфії дзенського майстра Хакуїна Екаку енсо часто використовується як символ єдності всього суцього. Одним із прикладів є наступний напис: «Це коло, намальоване Хакуїном. Його називають колом «Єдиного розуму», тому що всі істоти мають цей розум і включені в нього».

Макото (誠): Цей термін стосується щирості, чесності та автентичності. Це центральна цінність японської культури і часто виражається в літературі та мистецтві.

У народній казці «Журавлина» концепція Макото виражена через чесність і щирість журавля, який перетворюється на прекрасну жінку, щоб відплатити за доброту бідному чоловікові. Коли чоловік виявляє її справжню особистість і стикається з нею, вона просить вибачення та летить, залишивши після себе перо як символ своєї щирості.

У хайку Басьо Макото часто виражається через прості, чесні спостереження за природою. Наприклад:

«Храмовий дзвін зупиняється –
але звук продовжує лунати
з квітів».

Шібуї (渋い): Цей термін означає відчуття тонкої, стриманої елегантності або смаку. Це центральна естетика в японському мистецтві та дизайні, зокрема в кераміці, архітектурі та одязі.

У романі Юкіо Місіми «Шум хвиль» концепція шібуї виражена через стриману красу та простоту життя на маленькому острові. Наприклад:

«Коли Шіндзі дивився на прозоре, зелене море, все воно рясніло світлом, краса моря була настільки чистою та простою, що він ледь міг повірити, що вона існує».

В архітектурі церкви світла, спроектованої Тадао Андо, шібуї виражається через використання простих геометричних форм і матеріалів, таких як необроблений бетон і дерево. Одним із прикладів є вигляд церкви «Церква світла» Тадао Андо.

Висновки до розділу III

У даному розділі було проаналізовано відмінності та спільні риси японської та західної філософської термінології. Виявлено, що японська та західна філософські традиції мають різні корені та шляхи розвитку, де японська філософія в основному базується на буддистських та шінтоїстських традиціях, тоді як західна філософія має свої корені в грецькій філософії та християнстві. Також ми дізнались, що японська термінологія зазвичай має відмінності від західної термінології за своїми значеннями та використанням. Крім того, було встановлено, що західна філософія акцентує на індивідуалізмі та особистій свободі, тоді як японська філософія підкреслює групову гармонію та підпорядкування інтересів особистості загальній благодійності.

У цілому, дослідження відмінностей та спільних рис японської та західної філософської термінології показало, що обидва типи філософських традицій мають спільні цінності, такі як пошук істини та мудрості, розвиток людського потенціалу

Ще ми можемо зробити декілька важливих висновків щодо використання філософської термінології в японській літературі та мистецтві. Японська література та мистецтво є втіленням глибинних філософських уявлень та цінностей народу. Завдяки використанню філософських термінів автори та митці можуть розкривати глибинне значення своїх творів та їх внутрішню логіку. Розглянуто різноманітні терміни та поняття, які широко використовуються в японській культурі.

Було встановлено, що використання цих термінів в японській літературі та мистецтві має коріння в філософських традиціях, що знаходять своє відображення в культурному спадкуванні країни.

Було з'ясовано, що у японській культурі існує поняття "mono no aware", що описує меланхолійність та зворушливість відчуттів, що виникають в результаті короткостроковості і неповноцінності всього навколишнього світу. Також було розглянуто поняття "yugen", що описує таємничість та глибину природи, що знаходять відображення в мистецтві та літературі.

Також було досліджено поняття "wabi-sabi", що описує красу, що прихована в недосконалості та несиметричності, яка знаходить своє відображення в японській архітектурі та мистецтві.

Ми дізнались використання філософських термінів допомагає передати складні емоції та почуття, які неможливо виразити простою мовою. Як наслідок, вони дозволяють вивести твори мистецтва та літератури на новий рівень, зробити їх більш зрозумілими та доступними для читача чи глядача.

Як наслідок, вивчення прикладів використання філософських термінів може допомогти краще розуміти специфіку японської культури та сприяти подальшому міжкультурному діалогу та співпраці між різними народами.

ВИСНОВОК

У роботі було досліджено історію формування філософської термінології в японській мові, зокрема, було проаналізовано вплив буддизму, конфуціанства та інших традицій на розвиток термінології.

Було проведено дослідження різних концептів та термінів, що вживаються в японській філософії, зокрема, було проаналізовано терміни, пов'язані з буддизмом, шінтоїзмом, конфуціанством та іншими традиціями.

У роботі було розглянуто взаємозв'язок між термінологією та філософськими концепціями в японській мові та їх вплив на японську культуру. Було показано, що терміни в японській філософії мають глибокий філософський зміст та важливу роль у формуванні японської культури. Крім того, було досліджено, як термінологія в японській філософії відображає особливості японського мислення та світосприйняття.

У процесі дослідження було виявлено, що багато з цих термінів не можна повністю перекласти на інші мови, оскільки вони мають глибокі корені в японській культурі та традиціях.

У висновках роботи показано, що вивчення філософської термінології в японській мові є важливим для розуміння японської культури та філософських концепцій, які вона виражає. Дослідження також показало, що переклад цих термінів на інші мови є складним завданням і вимагає врахування контексту та суті філософської концепції.

У процесі дослідження було виявлено також інші проблеми, зокрема різні варіанти транслітерації та вимови термінів, що можуть призводити до нерозуміння та помилок при їхньому вживанні. Також, дослідження показало, що багато з цих термінів мають багатшарову структуру та можуть виражати різні значення залежно від контексту вживання, що потребує додаткового аналізу та розуміння.

Висновки дослідження підтверджують важливість вивчення філософської термінології в японській мові як для лінгвістичних досліджень, так і для культурологічного та філософського аналізу.

Також, робота дозволила зрозуміти, що переклад термінів з однієї мови на іншу може бути складним завданням через важливість культурного та історичного контексту. Зазначимо також, що у процесі дослідження було зроблено висновок про те, що філософська термінологія в японській мові має свої особливості порівняно з термінологією у західних філософських системах. Наприклад, японська філософія дуже сильно вплинула на розвиток філософії у східній Азії, а її термінологія відображає цей вплив.

У цілому, дослідження філософської термінології в японській мові дозволило поглибити знання про культуру та філософські концепції Японії, а також виявити проблеми та виклики, пов'язані з її перекладом та вивченням. Це може бути корисним як для наукових досліджень, так і для практичного використання у вивченні японської мови та культури.

АНОТАЦІЯ

哲学は、人間の本质、世界、そしてその関係についての根本的な問題を研究する学問です。哲学には独自の専門用語があり、その理論的な枠組みの要素を示すために使用されます。哲学の専門用語は、一般的な言語とは異なり、より正確で専門的な意味を持っています。哲学的な用語は、複雑なアイデアやコンセプトを正確で特定の方法で表現するための重要な役割を果たしています。哲学は、日本文化、特に言語や文学の形成において重要な役割を果たしました。哲学の影響は、日本人が自己表現する方法、生活や自然へのアプローチ、社会的関係のアプローチに表れています。哲学は存在、知識、価値、倫理に関する根本的な問いに取り組み、哲学的な用語はこれらの問いをより洗練された方法で議論することを可能にします。

日本語における哲学的な用語の重要性は多岐にわたります。一方で、哲学的な問題を厳密かつ意味のある形で議論し分析するための基盤を提供します。このテーマは、哲学的なアイデアをより深く理解することに関心のある学生、研究者、すべての人にとって有用です。他方、哲学的な用語は、日常生活でも役立ちます。特定の視点を表現するために頻繁に使用されます。これらの概念や哲学的な基盤を理解することは、日本文化をより深く理解する手助けとなり、人々を引き付けることができます。

本研究の対象は、日本語における哲学的な用語です。

本研究の目的は、哲学的な用語の使用法、発展、日本語、文化、文学への影響の特徴を明らかにすることです。

研究法は記述的研究と比較研究があります。

本テーマの学術的な新規性は、学術研究において非常に重要です。日本には西洋の哲学的伝統と異なる独自の哲学の歴史があり、それに応じて、独自の哲学用語が存在します。日本語の哲学用語の研究は、日本の文化とその特異性をより深く理解するのに役立ち、一般的な哲学的議論を豊かにすることができます。さらに、この研究は、哲学に関する日本語の翻訳を行う翻訳者にとっても有益な場合があります。

研究の材料には、書籍や他の研究者による研究、現代的な表現や記事などが使用されました。

本研究の実用的な意義は、日本の文化を理解することが難しい翻訳者や学生にとって、特に哲学的なテキスト、議論、表現などに関して関心を持つことができることです。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abe R. The weaving of mantra: Kukai and the construction of esoteric Buddhist discourse. – Columbia University Press, 1999.
2. Adams R. W. Reflections on Japanese Taste: The Structure of Iki. – 1998.
3. Arisaka Y. Modern Japanese philosophy: Historical contexts and cultural implications //Royal Institute of Philosophy Supplements. – 2014. – Т. 74. – С. 3-25.
4. Baldinger W. S. Kondo, Katsushika Hokusai. Toshusai Sharaku. Kitagawa Utamaro (Book Review) //Journal of Asian Studies. – 1956. – Т. 16. – №. 1. – С. 151.
5. Basho M. Basho's Haiku: Selected Poems of Matsuo Basho. – State University of New York Press, 2012.
6. Classic haiku: a master's selection. – Tuttle Publishing, 2011.
7. Cleary T. Code of the Samurai: a modern translation of the Bushido Shoshinshu of Taira Shigesuke. – Tuttle Publishing, 2011.
8. Davies R. J., Ikeno O. Japanese mind: Understanding contemporary Japanese culture. – Tuttle Publishing, 2011.
9. Davis W. Buddhism and the Modernization of Japan //History of Religions. – 1989. – Т. 28. – №. 4. – С. 304-339.
10. Deutsch E., Bontekoe R., Weiming T. (ed.). A companion to world philosophies. – Oxford : Blackwell, 1997. – С. xiii.
11. Dower J. W. Japanese history & culture from ancient to modern times: Seven basic bibliographies. – Manchester University Press, 1986.
12. Encyclopaedia Britannica Meiji Restoration
13. Federation J. B. A guide to Japanese Buddhism. – 2004.
14. Gale C. L. A Study Guide for Yukio Mishima's The Sound of Waves. – Gale, Cengage Learning, 2015.
15. Garfield J. L., Edelglass W. (ed.). The Oxford handbook of world philosophy. – Oxford University Press, 2011.

16. Heisig J. W., Kasulis T. P., Maraldo J. C. (ed.). Japanese philosophy: a sourcebook. – University of Hawaii Press, 2011.
17. Hurley B. Kokoro Confidential: Edwin McClellan, Friedrich Hayek, and the Neoliberal Reading of Natsume Sōseki //Representations. – 2016. – T. 134. – №. 1. – C. 93-115.
18. Jansen M. B. (ed.). The Emergence of Meiji Japan. – Cambridge University Press, 1995.
19. Juniper A. Wabi sabi: The Japanese art of impermanence. – Tuttle Publishing, 2011.
20. Kim H. The Katsura Imperial Villa //The Fifth Column. – 1982. – T. 2. – №. 3. – C. 25-27.
21. Leon K., Yoko A., Tetsuri K. Histories of Philosophy and ought in the Japanese Language. A Bibliographical Guide from 1835 to 2021
22. Levi N. The impact of confucianism in South Korea and Japan //Acta Asiatica Varsoviensia. – 2013. – T. 26. – C. 7-15.
23. Liu J. L. An introduction to Chinese philosophy: From ancient philosophy to Chinese Buddhism. – 2006.
24. Macfie A. L. (ed.). Eastern influences on western philosophy: A reader. – Edinburgh University Press, 2019.
25. Masato S. The Rediscovery of Chinese Thought as “Philosophy” in the Japanese Meiji Period //Journal of International Philosophy. – 2016
26. Morisato T. Faith and reason in continental and Japanese philosophy: reading Tanabe Hajime and William Desmond. – Bloomsbury Publishing, 2019.
27. Nakamura H. Ways of thinking of eastern peoples: India, China, Tibet, Japan. – Motilal Banarsidass Publishe, 1991
28. Natsume S. Kokoro. – Lulu. com, 2011.
29. Nishitani K. The self-overcoming of nihilism. – State University of New York Press, 1990.
30. Okakura K. The book of tea. – Jazzybee Verlag, 2012.
31. Ono S., Woodard W. P. Shinto The kami way. – Tuttle publishing, 2011.

32. Peterson S. *Shoji Hamada: a potter's way and work*. – Bloomsbury Publishing, 2023.
33. Piovesana G. K. *Recent Japanese Philosophical Thought 1862-1994: A Survey*. – Routledge, 2013.
34. Ross E. *Hakuin Ekaku //What is the Sound of One Hand Clapping*. – 2016. – C. 11-17.
35. Shaw P. *Philosophy East Philosophy West: A Critical Comparison of Indian, Chinese, Islamic, and European Philosophy* by Ben-Ami Scharfstein //Leonardo. – 1980. – T. 13. – №. 3. – C. 246-246.
36. Shikibu M. *Tale of Genji*. – Tuttle Publishing, 2011.
37. Shimizu K. et al. *Japanese Journal of Religious Studies*. – 2019.
38. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*
39. Stanlaw J. *Japanese English: Language and culture contact*. – Hong Kong University Press, 2004. – T. 1
40. Suzuki D. T. et al. *Zen and Shin //The Eastern Buddhist*. – 1994. – T. 27. – №. 1. – C. 78-95.
41. Toshio K., Dobbins J. C., Gay S. *Shinto in the history of Japanese religion //Journal of Japanese Studies*. – 1981. – T. 7. – №. 1. – C. 1-21.
42. Tsunetomo Y. *Hagakure: the Book of the Samurai*. – Shambhala Publications, 2012.
43. Ury M., Earhart H. B. *Japanese Religion: Unity and Diversity*. – 1977.
44. Veal A. *Time in Japanese architecture: tradition and Tadao Ando //Arq: Architectural Research Quarterly*. – 2002. – T. 6. – №. 4. – C. 349-362.
45. Wilkinson R. *Nishida and western philosophy*. – Routledge, 2016
46. Yamamoto T. *Bushido: The way of the samurai*. – Square One Publishers, Inc., 2002.
47. Yosihiko T. *An Interview with YOKOYAMA Katsuya //Flute and Shakuhachi*. – Routledge, 2020. – C. 53-76.
48. Yrjänäinen K. et al. *The aesthetics of Edo: iki in a fashion design process*. – 2019.

49. Zalta E. N. et al. Stanford encyclopedia of philosophy //See <http://plato.stanford.edu/>. Received September. – 2002.
50. van der Eng T. A new perspective: Understanding the role of architecture in the Ukiyo-e printing tradition through Hiroshige Utagawa. – 2023.
51. 朱京偉. 明治期における近代哲学用語の成立: 哲学辞典類による検証 //日本語科学. – 2002. – T. 12. – C. 96-127.